

**Житомирський державний університет
імені Івана Франка**

**МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ СТУДЕНТІВ**

Методичний посібник

**Житомир
2018**

УДК 37.091.262:378.22

Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №2 від 28 вересня 2018 р.)

Рецензенти:

Ковальчук В. А., доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Сахневич І. Д., кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з навчально-виховної роботи Комунальної соціально-реабілітаційної установи “Житомирське вище професійне училище-інтернат” Житомирської обласної ради.

Шарлович З. П., кандидат педагогічних наук, завідувач відділення післядипломної освіти молодших медичних спеціалістів КВНЗ “Житомирський медичний інститут” Житомирської обласної ради.

Методика організації науково-педагогічних досліджень: метод. посібник / укл. : О. Є. Антонова, В. М. Єремеева, Н. М. Мирончук. – Житомир, 2018. – 76 с.

У методичному посібнику представлено загальні основи та технологію організації науково-дослідницької роботи студентів. Подано види науково-дослідницької роботи студентів та вимоги до їх виконання, перелік орієнтовних тем курсових та магістерських робіт, представлено зразки відповідної документації до захисту дослідницьких робіт, допоміжні матеріали.

Посібник призначений студентам бакалаврату та магістратури, молодим дослідникам.

УДК 37.091.262:378.22

©Антонова О. Є., Єремеева В. М., Мирончук Н. М., 2018.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Методичні основи організації науково-педагогічних досліджень.....	6
1.1. Загальна характеристика науково-дослідницької роботи студентів.....	6
1.2. Структура та етапи науково-дослідницької діяльності студентів.....	9
1.3. Методи науково-педагогічного дослідження.....	11
1.4. Види і форми науково-дослідницької роботи студентів.....	16
Розділ 2. Оформлення результатів науково-педагогічних досліджень.....	21
2.1. Організація курсового дослідження	21
2.2. Методика виконання кваліфікаційних робіт.....	28
Розділ 3. Підготовка науково-дослідницької роботи до захисту та його організація.....	36
3.1. Вимоги до доповіді під час захисту наукової роботи.....	36
3.2. Організація та захист курсової роботи.....	37
3.3. Підготовка та захист магістерської роботи.....	37
Використана література.....	41
Додатки.....	43

ВСТУП

Науково-дослідницька робота студентів є важливим аспектом формування особистості та творчої індивідуальності майбутнього фахівця. Науково-дослідницька робота студентів забезпечує глибоке розуміння ними сутності педагогічних явищ, підсилює їх активність у навчальному процесі, сприяє збагаченню теорії й практики науки та інноваційному розв'язанню педагогічних завдань, є потужним засобом підготовки компетентних фахівців. Вона є невід'ємною складовою професійно-педагогічної підготовки упродовж усього періоду навчання.

Науково-дослідницька робота студентів – один із видів діяльності, який є природним продовженням і поглибленням навчального процесу шляхом вивчення конкретних тем і проблем з використанням системи методів педагогічних досліджень, що сприяє розвитку науково-педагогічного мислення, потреби в інтелектуальному становленні, саморозвитку та самовихованні. Це забезпечує від догматичного засвоєння інформації у процесі навчання й сприяє формуванню творчого наукового мислення майбутнього педагога.

Науково-дослідницька робота студентів у межах навчального плану та програм психолого-педагогічних і фахових дисциплін є обов'язковою для кожного студента й охоплює майже всі форми навчально-виховного процесу (написання доповідей, статей, рефератів, виконання лабораторних робіт та завдань дослідницького характеру, підготовка та захист курсових і дипломних робіт тощо), що передбачає вивчення основ наукових досліджень, зокрема, поняття науки, методики наукового дослідження та наукової організації праці, самостійної роботи з літературою, проведення педагогічного експерименту, обробки експериментальних даних тощо.

Упродовж навчання у закладі вищої освіти студенти виконують різні за своїм характером, рівнем складності й змістом наукові роботи та мають оволодіти як теоретичними знаннями, так і засвоїти методи процесу наукового пізнання.

Дослідницька діяльність студентів у процесі вивчення педагогічних курсів спрямована на отримання нових знань про педагогічну дійсність, пошук і розв'язання проблем виховного

характеру та навчально-пізнавальної діяльності, тобто передбачає взаємодію суб'єкта цієї діяльності з об'єктами оточуючої дійсності з метою виявлення проблеми і розробки плану здійснення дослідження, пошуку засобів розв'язання дослідницько-пізнавальних завдань та перевірки його результатів. При цьому викладач скеровує діяльність студентів таким чином, щоби вони були здатні осмислити проблему загалом й оволоділи досвідом пошукової творчої діяльності, допомагає їм в організації самостійного пошуку.

Завдання викладача, який керує науково-дослідницькою діяльністю студентів, полягає в наступному: визначення проблематики досліджень, надання допомоги студентам в оволодінні методами наукового дослідження та проведення експериментального вивчення практики, допомога в обробці результатів дослідження і формулюванні проблем; відбір і рецензування студентських статей і доповідей на семінари та наукові конференції.

Тематика завдань дослідницької роботи студентів повинна відповідати завданням навчальної дисципліни, тісно пов'язуватися з практичними потребами фаху та відображати реальні проблеми педагогічної дійсності. Серед таких, зокрема, професійна спрямованість суб'єктів навчання; пізнавальні інтереси учнів; організаційно-педагогічні умови розвитку особистості; формування моральних якостей у суб'єктів навчання і виховання; взаємини в академічному колективі; ставлення особистості до власного здоров'я; громадянська активність учнів; вивчення здібностей суб'єктів навчання та створення умов для їх розвитку тощо.

Представлені матеріали допоможуть студенту окреслити стратегію наукового пошуку, вибрати актуальну проблему науково-дослідної роботи відповідно до характеру педагогічної діяльності, наукових інтересів та індивідуальних можливостей, оскільки у посібнику представлена характеристика різних форм науково-дослідницької роботи, методики та засоби самостійного наукового дослідження, орієнтовна тематика науково-педагогічних досліджень, зразки оформлення документації та підготовки до процедури захисту.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Загальна характеристика науково-дослідницької роботи студентів

Науково-дослідницька робота студентів закладу вищої освіти є одним із напрямів їх самостійної роботи, важливим чинником та складовою професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, що передбачає ознайомлення з методологією і методикою дослідження, озброєння вміннями творчого підходу до дослідження певних наукових проблем, а також систематичну участь у дослідницькій діяльності.

Реалізована в комплексі науково-дослідницька діяльність студентів забезпечує розв'язання таких *завдань*:

- формування наукового світогляду;
- оволодіння методологією і методами наукового дослідження;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей у розв'язанні практичних завдань;
- прищеплення навичок самостійної науково-дослідницької діяльності;
- розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у практичній роботі;
- залучення до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки і практики;
- постійне оновлення і вдосконалення своїх знань;
- розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця тощо.

Характерною для науково-дослідницької роботи студентів закладу вищої освіти визначається єдність завдань і напрямів навчальної, наукової й виховної роботи, взаємодія всіх форм і методів, що реалізується в навчальному процесі й позанавчальній діяльності. Упродовж періоду навчання наукова діяльність студентів здійснюється у таких напрямках:

- у навчальній діяльності як невід'ємний елемент навчального процесу відповідно до навчальних планів і навчальних програм (обов'язкова для всіх студентів);

- у позанавчальній діяльності у межах студентського науково-творчого товариства, у наукових гуртках, проблемних групах тощо;

- під час проведення науково-організаційних заходів (науково-практичних конференцій, семінарів, конкурсів, олімпіад тощо).

Для ефективної організації й проведення науково-педагогічного дослідження необхідно керуватися основними *принципами*, які визначають підхід до вивчення проблеми, методику добору фактів та способів аналізу (О. Кочетов):

- *принцип цілісного вивчення педагогічного явища і процесу* зобов'язує проводити будь-яке дослідження в єдності з усебічним формуванням особистості й у цілісному навчально-виховному процесі. Реалізація цього принципу передбачає встановлення зв'язку якостей, що вивчаються, з сутнісними сторонами особистості, розкриття різноманітності зовнішніх впливів на їх формування, чітке визначення місця досліджуваного педагогічного явища в цілісному виховному процесі;

- *принцип комплексного використання* методів дослідження обумовлений складністю самого педагогічного процесу, його діалектичністю, оскільки будь-який факт і явище в цьому процесі пов'язані з іншими, мають відкриті й приховані зв'язки, прості й складні залежності, що вимагає урахування зовнішніх впливів при проведенні дослідження за допомогою різноманітних методів, постійної перевірки й уточнення отриманих даних;

- *принцип об'єктивності* вимагає вивчення кожного факту за допомогою різних методів, перевірки, уточнення фактичного матеріалу, співставлення даних свого дослідження з даними інших досліджень, фіксації всіх проявів (позитивних і негативних);

- *принцип єдності вивчення і виховання особистості* обумовлений необхідністю одночасно вирішувати в педагогічному експерименті декілька завдань (вивчати дітей, стимулювати їх самопізнання і самовиховання, аналізувати й узагальнювати результати експериментальної роботи тощо);

▪ *принцип вивчення явища в його зміні й розвитку* передбачає вивчення досліджуваного явища лише у взаємозв'язку з іншими явищами, якостями, процесами, у розвитку і суперечностях;

▪ *принцип історизму* дає змогу досліднику проводити порівняння, аналогії, бачити найбільш суттєві й стійкі зв'язки явища, яке вивчається протягом тривалого проміжку часу, виявити тенденції, зміни в педагогічному процесі, показати вплив практики на розвиток ідеї;

▪ *принцип поєднання наукової сміливості з обережністю, виваженістю* є надзвичайно актуальним у педагогічному дослідженні, тому що його учасниками є діти, й помилки тут неприпустимі;

▪ *принцип глибинного розгляду проблеми* означає, що суттєве можна відшукати тільки за умови заглиблення в діалектику явища, яке вивчається.

Це зумовлює спадкоємність методів і форм від курсу до курсу, від однієї дисципліни до іншої, поступове зростання обсягу і складності набутих студентами знань, умінь і навичок у процесі виконання ними науково-дослідницької роботи. Відповідно до навчальних планів і програм дисциплін загальної та професійної підготовки кожний студент повинен оволодіти процесом наукового пізнання, виконуючи протягом усього періоду навчання завдання, які поступово ускладнюються і поглиблюються.

Отже, організація науково-дослідницької роботи студентів є важливим чинником підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього фахівця у закладі вищої освіти передусім тому, що передбачає індивідуалізацію навчання, дає змогу реалізовувати особистісно орієнтоване навчання, розширює обсяг знань, умінь та навичок студентів, сприяє формуванню активності, ініціативи, допитливості, розвиває творче мислення, спонукає до самостійних пошуків.

1. 2. Структура та етапи науково-дослідницької діяльності студентів

Зміст, структура і характер науково-дослідницької роботи студентів забезпечує послідовність її засобів і форм відповідно до логіки і послідовності навчального процесу та визначається:

- проблематикою науково-дослідної й науково-методичної діяльності кафедр, факультетів, закладу вищої освіти загалом;
- тематикою досліджень, яку здійснюють кафедри та викладачі кафедр у творчій співпраці із виробництвом;
- умовами дослідницької роботи студентів, наявністю бази дослідження, можливостей доступу до потрібної наукової інформації, наявністю комп'ютерної техніки, кваліфікованим науковим керівництвом.

Структура дослідження повинна вміщувати такі основні компоненти: обґрунтування актуальності й доцільності дослідження конкретної теми; визначення об'єкта, предмета, мети, гіпотези, завдань дослідження; зазначення теоретичних основ дослідження; виділення новизни, теоретичного і практичного значення проведеного дослідження. Між указаними компонентами має простежуватися тісний логічний зв'язок.

Науково-педагогічне дослідження має бути логічним, послідовним, спрямованим на розв'язання окремих теоретичних завдань, що виокремлюються в системі загальних наукових проблем. Воно включає вивчення теоретичних та практичних аспектів теми, обґрунтування наукових засобів для вирішення поставлених завдань; експериментальну перевірку гіпотез і умов розв'язання окремих завдань; розробку педагогічних рекомендацій для впровадження результатів дослідження в практику.

Виокремлюють кілька етапів науково-дослідницької діяльності студентів:

- вибір *теми дослідження* (обґрунтування, визначення її актуальності та новизни), що повинна бути пов'язана з основними напрямками розвитку галузі, наукової діяльності кафедри, науковими дослідженнями, які проводять у закладі вищої освіти, повинна відповідати профілю навчання та можливостям її розроблення безпосередньо в навчальному закладі;

- поставка *мети дослідження*, розробка *завдань*, які потрібно розв'язувати в процесі роботи;
- самостійний добір *наукових джерел* (книг, підручників, статей), офіційних документів з теми відповідно до питань, які розглядаються в науковій роботі;
- складання *плану* науково-дослідницької роботи у межах поставлених завдань;
- формулювання *гіпотези* (наукового передбачення, припущення, запропонованого для пояснення будь-яких явищ, процесів, причин, які зумовили певний наслідок);
- визначення *методів дослідження*;
- *систематизація* накопиченого матеріалу відповідно до плану роботи, проведення аналізу наукових праць, практичного досвіду, узагальнення тощо;
- *статистичне оброблення* зібраних при експериментальному дослідженні матеріалів (визначення даних, які характеризують досліджуваний комплекс загалом);
- *літературне оформлення результатів дослідження* (систематизація, узагальнення та літературне оформлення, формулювання висновків до роботи).

В основу написання науково-дослідницької роботи (курсового/дипломного дослідження) може бути покладений досвід проведення студентами навчального дослідження, який набувається у межах вивчення навчальних дисциплін. Технологія здійснення навчального дослідження включає такі етапи: перший – етап пошуку інформації та аналізу проблеми; другий – етап проведення навчального дослідження; третій – узагальнення результатів навчально-дослідної роботи. Зміст роботи студента у процесі здійснення навчального дослідження є таким (див. табл. 1).

**Зміст роботи студента-дослідника у процесі
здійснення навчального дослідження**

<i>Назва етапу</i>	<i>Зміст діяльності студента-дослідника</i>
Пошуку інформації та аналізу проблеми	<ul style="list-style-type: none"> - знайомство з інформаційними джерелами; - виявлення та формулювання можливої проблеми; - пошук та аналіз інформації щодо досліджуваної проблеми; - формулювання можливих гіпотез вирішення проблеми і вибір остаточного варіанту
Проведення навчального дослідження	<ul style="list-style-type: none"> - розробка плану навчального дослідження; - вибір методів, методик проведення навчального дослідження та їх практичне застосування; - обробка, аналіз та узагальнення отриманих результатів; - вибір способів, форм, методів засобів поліпшення отриманих результатів; - підготовка наукового повідомлення з досліджуваної проблеми
Узагальнення результатів навчально-дослідної роботи	<ul style="list-style-type: none"> - написання наукової статті, виступ на конференції; - публікація наукових матеріалів.

1. 3. Методи науково-педагогічного дослідження

Задля успішної організації науково-педагогічного дослідження необхідно приділяти увагу раціональному *вибору методів* вивчення проблеми, який залежить від окреслених завдань, об'єкта та предмета. У наукових роботах студентів найбільш широко використовуються методи вивчення літератури, спостереження, бесіди, інтерв'ю, вивчення продуктів діяльності школярів, анкетування, тестування, педагогічний експеримент.

Дослідження педагогічної проблеми, як правило, розпочинається з використання *методу вивчення наукової*

літератури. Порівняльно-історичний аналіз джерел дозволяє більш різнобічно і глибоко проаналізувати педагогічне явище, спроектувати конкретні заходи з удосконалення навчально-виховного процесу.

Робота з науковою літературою передбачає використання таких *загальнонаукових методів*:

- складання *бібліографії* (перелік джерел, підібраних для роботи над досліджуваною проблемою);
- *анотування* (відображення в короткому записі загального змісту книги чи статті);
- *реферування* (стислий виклад основного змісту однієї чи декількох робіт, близьких за темою);
- *конспектування* (ведення більш детальних записів, у основі яких лежать головні ідеї й положення роботи).

Вибір методу роботи з літературним джерелом залежить від мети роботи (деякі книги чи статті уважно вивчаються, інші просто прочитуються, треті – лише побіжно переглядаються). Бібліографічні пошуки можна проводити одночасно з читанням запропонованої літератури.

Потрібну літературу можна замовити в інформаційному підрозділі бібліотеки, самостійно шукати у каталогах бібліотек, наукових виданнях. Також слід з'ясувати, у яких періодичних виданнях може бути вміщена потрібна для виконання дослідження інформація, й опрацювати ці джерела. Доцільно проглянути покажчики надрукованих упродовж року статей, які подаються в кінці останнього номера журналу за кожний рік видання.

Наукова інформація у процесі роботи систематизується за розділами. Під час вивчення наукового джерела слід зробити його повний бібліографічний опис, відмітити суттєві моменти чи зробити зауваги.

Метод спостереження характеризується безпосереднім сприйняттям досліджуваних явищ чи процесів у їх цілісності й динаміці. Наукове спостереження повинно проводитися за чітко складеним планом, у якому визначені об'єкти, завдання, час спостереження, тривалість та передбачуваний результат. Визначений метод доцільно використовувати в природних умовах життя і діяльності учнів. Результати спостережень дають досліднику основу для коректування виховних впливів,

проектування подальшого вивчення суб'єктів впливу відповідно до завдань роботи; дозволяють отримати конкретні дані для подальшого їх осмислення і зіставлення із іншими даними.

Опитувальні методи (діагностична бесіда, інтерв'ю, анкета) отримали широке розповсюдження у педагогічному дослідженні внаслідок своєї оперативності, практичності, надійності, ефективності, можливості охоплення великої кількості об'єктів вивчення, отримання величезного матеріалу, який допомагає встановити суттєві тенденції розвитку досліджуваних явищ. Методи опитування дозволяють вивчати факти, події, явища, причини, погляди, оцінки, знання, мотиви.

Діагностична бесіда застосовується як самостійний або додатковий метод дослідження з метою отримання необхідної інформації чи роз'яснення того, що не було зрозумілим при спостереженні. Це складний у використанні метод, який вимагає старанної підготовки. Для успішного застосування треба визначити мету, розробити і продумати програму; виділити об'єкт і предмет розмови; окреслити коло питань, які дозволять виявити сутність явища, що вивчається, назначити місце і час проведення. Ефективність бесіди залежить від уміння створити у спілкуванні сприятливу атмосферу, спостерігати за поведінкою співрозмовника, його мімікою, емоційними реакціями.

Інтерв'ю є різновидом бесіди. Якщо бесіда має характер взаємного обміну інформацією, то в інтерв'ю дослідник, маючи власну точку зору з цього питання, запитує досліджуваного, щоб не впливати на його думку. *Нестандартизоване інтерв'ю* передбачає попередню підготовку запитань дослідником, формулювання і послідовність яких можуть змінитися. У цьому інтерв'ю використовуються відкриті запитання, характер відповідей на які заздалегідь не передбачений. *Стандартизоване інтерв'ю* складається із закритих запитань, що пропонуються у визначеній послідовності й передбачають вибір одного чи декількох варіантів відповідей тільки у запропонованих формулюваннях. У *напівстандартизованому інтерв'ю* ставлять напівзакриті запитання, що пропонують респонденту вибрати один чи декілька варіантів відповідей із ряду запропонованих, і, в той же час, йому надається можливість висловити власну думку.

Метод анкетування доцільно використовувати для отримання інформації про типовість тих чи інших педагогічних явищ. Результативність анкетування залежить від змісту і структури запропонованих запитань. Тому вони повинні бути зрозумілими, передбачати коротку й однозначну відповідь, виключати підказку в формулюванні запитання, запобігати двоякому розумінню їх змісту, викликати у респондентів інтерес і бажання відповісти.

Метод вивчення результатів діяльності досліджуваних (твори, есе, контрольні роботи, рисунки, творчі вироби тощо) дозволяє робити висновки про доступний для досліджуваних рівень діяльності та процес досягнення поставлених цілей. Отримані результати свідчать про індивідуальні особливості кожного учня, його ставлення до праці, рівень сформованості умінь та навичок у тій чи іншій галузі.

Експериментальна частина у кожній дослідницькій роботі має свою специфіку, з огляду на характер, обсяг і методику її виконання. У дипломній роботі з педагогіки можуть застосовуватися різноманітні психологічні, педагогічні, статистичні, математичні та інші методи дослідження.

Характерною рисою *методу експерименту* є заплановані втручання дослідника в явище, яке вивчається, можливість багаторазового його відтворення у різноманітних умовах. Цей метод дозволяє розкласти цілісні педагогічні явища на їх складові, змінюючи та варіюючи умови, в яких ці елементи функціонують. Експериментатор має можливість прослідкувати розвиток окремих сторін і зв'язків, більш чи менш точно фіксувати отримані результати. Таким чином, педагогічний експеримент, з одного боку, виступає як джерело отримання фактів, а з іншого – як елемент соціально-педагогічного перетворення, тобто такої організації життя і діяльності досліджуваних, яка підпорядкована як науково-пізнавальним, так і практичним, виховним цілям.

Експеримент може проходити без порушення природного перебігу навчально-виховного процесу – *природний експеримент*. Якщо будь-які природні умови навчально-виховного процесу змінені в ході експерименту, то він називається *лабораторним*. За дослідницьким призначенням розрізняють експеримент констатувальний (разовий зріз, який

дозволяє виявити стан досліджуваного об'єкта, наприклад, рівня розвитку пізнавального інтересу з біології/математики), перевірний (перевірка передбачень, гіпотези), творчий чи перетворювальний (експериментальна перевірка інновацій у навчальному процесі).

Важливим і відповідальним етапом в експерименті є *аналіз і наукова інтерпретація* зібраних даних. Висновки дослідження повинні бути об'єктивними і відповідати зібраному матеріалу. Необхідно пам'ятати, що не можна робити широких узагальнюючих висновків на основі обмеженого матеріалу дослідження. Для цього необхідний масовий експеримент.

Ефективність проведення експерименту залежить від глибини теоретичного аналізу досліджуваного явища, чіткості формулювання його завдань, попереднього визначення ознак, за якими буде вивчатися явище, наявності критеріїв його оцінки, тривалості експерименту тощо.

У педагогічному експерименті застосовуються, зокрема, такі методи дослідження, як педагогічні спостереження, бесіди, опитування, анкетування тощо. При цьому вирішуються питання:

- встановлення залежності між педагогічними впливами;
- виявлення зв'язку між певною умовою й отриманими педагогічними результатами;
- доведення раціональності певної системи заходів за відповідних умов;
- розкриття причинних зв'язків.

Залежно від мети дослідження педагогічний експеримент може бути констатувальним, формувальним, перевірним. У констатувальному експерименті ставиться за мету з'ясування стану проблеми на практиці, отримання схематичної моделі того явища, яке вивчається. У формувальному експерименті перевіряється висунута гіпотеза шляхом створення нових умов, упровадження нових педагогічних впливів. Для постановки експерименту створюються експериментальні (що працюють за новою методикою, у нових умовах) та контрольна (навчаються за старою методикою) групи. Експериментальна та контрольна групи мають бути порівнювані за всіма показниками з метою усунення сторонніх впливів.

Застосування в експериментальній частині кількох методик дослідження з метою підтвердження об'єктивності отриманих результатів збагачує дослідницьку роботу.

Математичні методи дослідження дозволяють визначити, наряду з якісними, також кількісні зміни характеристик досліджуваного предмета. В експериментальних роботах використовуються такі найпростіші способи математичної статистики: визначення середньої арифметичної, середнього квадратичного відхилення коефіцієнту варіації, помилки середньої арифметичної, достовірності різниці між двома середніми величинами, кореляції та інші.

1.4. Види і форми науково-дослідницької роботи студентів

У закладі вищої освіти функціонують два основних види науково-дослідницької роботи студентів: навчальна науково-дослідницька робота, передбачена навчальними планами, і науково-дослідницька робота студентів, яка здійснюється під керівництвом професорсько-викладацького складу.

Навчальна науково-дослідницька робота студентів у межах навчального процесу є обов'язковою для кожного і охоплює майже всі форми навчальної роботи:

- написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, фундаментальних і професійно орієнтованих, спеціальних дисциплін, курсів спеціалізації та за вибором;
- виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, контрольних робіт, які містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час різних видів практики, індивідуальних завдань;
- розроблення методичних матеріалів з використанням дослідницьких методів (спостереження, анкетування, бесіда, соціометрія тощо);
- підготовка та захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних із проблематикою досліджень кафедр.

Протягом навчання у закладі вищої освіти студенти виконують різні за своїм характером, рівнем складності та змістом форми науково-дослідницької роботи:

- добір та аналіз наукової літератури;
- систематизація матеріалів, опрацювання та укладання бібліографії наукових джерел;
- підготовка наукових доповідей, повідомлень і рефератів;
- написання наукових тез і статей;
- аналіз мікродосліджень з проблем виховання чи навчання суб'єктів навчально-виховного процесу;
- методичні розробки з актуальних питань професійно-педагогічної діяльності;
- наукові звіти про виконання елементів досліджень під час педагогічної практики;
- курсові, дипломні роботи тощо.

Робота з науковою літературою та іншими джерелами інформації є первинним науковим пошуком. Починаючи наукову розробку, студент зобов'язаний ознайомитись із станом інформації щодо даного питання, врахувати та максимально використати проведені раніше дослідження. У процесі підготовки оглядів та реферування студенти складають бібліографічний перелік використаної літератури за темою дослідження.

Найпростішою формою наукової роботи є *реферат* (лат. повідомляю): короткий виклад головного змісту певної роботи чи узагальнення ряду праць, які розкривають визначену тему; доповідь, заснована на огляді споріднених літературних чи наукових джерел; короткий виклад у письмовому вигляді або в формі прилюдної доповіді змісту наукової праці, літератури за темою. Оглядовий реферат містить огляд і аналіз певного кола наукових джерел, а пошуковий – відображає певну інформацію і має елементи самостійного пошуку.

Метою написання рефератів є розширення кругозору студентів та поглиблення їхніх знань з предмета; розвиток основних практичних умінь наукової роботи (дослідницькі вміння, уміння знаходити спеціальну літературу і працювати з нею, складати список використаних джерел і оформляти опрацьований матеріал); формування наукових умінь; оволодіння стилем наукового мовлення та етикою наукового диспуту.

Робота над рефератом спрямована на формування у студентів уміння аналізувати, зіставляти та узагальнювати різні підходи, погляди, конкретний матеріал; розкривати своє ставлення до досліджуваних проблем, робити правильні обґрунтовані висновки. Основними *вимогами до написання* реферату є осмислення теми дослідження, усвідомлення логіки викладання матеріалу, врахування правил щодо його оформлення. Під час оформлення реферату необхідно врахувати: правила оформлення титульної сторінки (тема, керівник, виконавець), план-зміст (з указанням сторінок), структуру (вступ, основна та заключна частина), список використаних джерел.

Вимоги до захисту реферату:

- повідомлення основного змісту реферату (до 10 хв.) повинно сприяти глибокому осмисленню сутності проблеми, розкриттю головних, найбільш важливих, положень;
- вільне володіння матеріалом, використання різноманітних форм наочності;
- неприпустимість дослівного зачитування реферату;
- попереднє ознайомлення зі змістом реферату опонентів є важливою умовою змістовного обговорення;
- обговорення, під час якого висловлюються різні точки зору, відбувається обмін думками, дається оцінка значущості поданого матеріалу.

Критерії оцінки якості реферату:

- чіткість формулювання мети;
- наявність плану;
- дотримання структурних елементів цього виду наукової роботи;
- відповідність змісту роботи заявленій темі;
- обґрунтований вибір наукової літератури;
- аналітичне викладення змісту реферативної роботи з висловлюванням власного, критичного ставлення;
- логічність побудови змісту роботи;
- наукова аргументованість викладеного матеріалу (наявність посилань на використані джерела);
- обґрунтованість та логічність висновків.

Доповідь – це усний виклад самостійно опрацьованої теми за навчальними посібниками, спеціальною літературою та іншими

джерелами. Різновидом доповідей є невеликі (3-5 хв.) повідомлення про найцікавіші факти в певній галузі. Метою *наукової доповіді* є формування у студентів вміння пов'язувати теорію з практикою, користуватися літературою, статистичними даними, популярно викладати складні питання, триматися перед аудиторією. Студенти отримують завдання викласти сутність певного питання, прокоментувати конкретну думку, подію, факт, дати їм оцінку.

Заслуховування доповідей відбувається під час навчальних занять (не більше двох); на засіданнях науково-практичних семінарів, під час різного роду конференцій, круглих столів, зустрічей з відомими людьми, науковцями; захистів наукових, творчих робіт.

Наукова стаття – одна з форм представлення науково-дослідницької роботи студентів та її результатів.

Наукова стаття має бути результатом активної творчої самостійності та ініціативи студента. Джерелом для її написання можуть стати матеріали, зібрані під час:

- роботи над рефератом, курсовою або дипломною роботою;
- глибокого вивчення, творчого осмислення та систематизації загальнопедагогічних, психологічних, спеціальних знань;
- поповнення знань та умінь у процесі розв'язання визначеної проблеми;
- проведення експериментального пошуку.

Етапи роботи над статтею:

- вибір теми дослідження (за власними інтересами, потребами навчального закладу або темами попередніх досліджень);

- пошук інформаційних джерел (наукові видання, навчальна література, словники, довідники, каталоги, різнопрофільні енциклопедії, періодичні педагогічні видання, збірки наукових статей тощо);

- здійснення експериментальної перевірки (залежно від характеру науково-дослідної роботи);

- літературне оформлення отриманих дослідницьких матеріалів.

Структура наукової статті:

▪ постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми, яку досліджує автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання мети статті;

- виклад основних теоретичних положень дослідження;
- опис експериментальної роботи, аналіз та обґрунтування отриманих експериментальних даних;
- висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у цьому напрямку.

До статті додається список використаних джерел, на які у тексті статті обов'язковим є посилання.

Для успішного виконання зазначених видів наукової роботи студент має оволодіти конкретними навичками науково-дослідницької роботи, зокрема:

- вміти обирати тему та розробляти план дослідження;
- визначати оптимальні методи дослідження;
- відшукувати наукову інформацію та працювати з інформаційними джерелами;
- збирати, аналізувати та узагальнювати наукові факти, матеріали за конкретною тематикою;
- теоретично пропрацьовувати досліджувану тему, аргументувати висновки, обґрунтовувати рекомендації та пропозиції;
- оформляти результати наукової роботи.

Включення у науково-дослідницьку роботу сприяє набуттю майбутніми педагогами науковими методами пізнання, поглибленню і творчому засвоєнню ними навчального матеріалу, дає можливість залучити студентів до самостійних та безпосередніх спостережень, вчить методикам та засобам самостійного наукового дослідження, навичкам роботи в науковому колективі, забезпечує успішне вирішення актуальних наукових завдань освіти.

РОЗДІЛ 2

ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Організація курсового дослідження з педагогіки

Курсова робота є самостійним науково-емпіричним дослідженням, що систематизує та поглиблює знання й уміння студента з окремих фахових дисциплін, виявляє їх наукові інтереси та здібності.

Під час виконання курсової роботи студенти здійснюють пошук шляхів вирішення педагогічної проблеми, використовуючи методи творчої переробки, узагальнення, систематизації набутих знань з педагогіки та суміжних дисциплін, а також вивчення передового педагогічного досвіду. Тому курсове дослідження передбачає глибше, порівняно з рефератом, вивчення конкретної наукової проблеми. Виходячи з цього, *метою* виконання курсової роботи є:

- поглиблення знань з актуальних проблем конкретної галузі науки;
- подальший розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- формування дослідницьких умінь;
- стимулювання до самостійного наукового пошуку;
- розвиток умінь аналізувати передовий досвід та узагальнювати власні спостереження;
- формування вмінь практичної реалізації результатів дослідження визначеної проблеми в самостійно виконаних розробках.

Курсова робота повинна мати високий теоретичний рівень, бути написана на основі ретельного аналізу сучасних психолого-педагогічних праць, а також робіт із суміжних дисциплін та зібраного студентом-дослідником фактичного матеріалу. Напрямок пошукової діяльності за умови виконання курсової роботи може бути різним та мати *реферативний* або *дослідницький* характер.

У курсовій роботі *реферативного* типу послідовно викладаються результати попередніх педагогічних досліджень

за обраною темою. Для надання дослідженню творчого характеру необхідні:

- самостійний підхід до аналізу психолого-педагогічних досліджень;
- порівняння різних поглядів на проблему, що розглядається;
- оцінювальні судження з приводу основних теоретичних положень, а не описовий переказ результатів досліджень із запропонованої теми;
- зв'язок із освітньою практикою.

Робота *дослідницького* характеру передбачає організацію, проведення та аналіз експерименту в період педагогічної практики.

Курсова робота має відповідну *структуру*: мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; вміщувати відповідні розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, а також мати пронумеровані сторінки, правильно оформлені посилання, цитати. Процедура виконання курсової роботи вміщує *кілька етапів*:

- вибір теми дослідження;
- робота з бібліографічними джерелами: пошук і добір літератури, складання бібліографії щодо обраної теми;
- розробка плану-проспекту дослідницької роботи;
- опрацювання наукової літератури, систематизація результатів аналізу джерел відповідно до складеного плану-проспекту;
- написання тексту курсової роботи, формування висновків і рекомендацій.

Вибір теми – складний і відповідальний етап у підготовці до написання курсової роботи, який за умови свідомого і ретельного підходу найбільше сприяє успішному її виконанню. Тематика курсових робіт розробляється кафедрою відповідно до змісту навчальної дисципліни. Обираючи тему курсового дослідження, *необхідно*:

- керуватися суспільними потребами в розробці тієї чи іншої проблеми;
- ґрунтуватися на особистих пізнавальних інтересах і можливостях;

- враховувати спеціалізацію, що дозволить провести змістовне наукове дослідження, сформулювати шляхи вирішення педагогічної проблеми;
- враховувати характер трудової діяльності студентів заочної форми навчання, що дозволить пов'язати теоретичні положення з педагогічною практикою;
- поєднувати розробку теми курсової роботи з педагогіки з попередньою науково-дослідницькою діяльністю з суміжних дисциплін.

Обрану тему курсової роботи необхідно узгодити з науковим керівником і затвердити на засіданні кафедри педагогіки (додаток А), скласти орієнтовний план-графік роботи. Викладач здійснює індивідуальні та колективні консультації для своєчасного виявлення труднощів, що виникають у студентів у процесі самостійної роботи, надає їм відповідну допомогу, контролює перебіг виконання студентом курсового дослідження.

Пошук і добір літератури, складання бібліографії щодо обраної теми потрібно починати із відповідних розділів навчальних посібників, енциклопедій і літератури, рекомендованої науковим керівником.

У *плані курсової роботи*, що затверджується перед початком виконання роботи, повинні бути відображені основні питання, які розглядаються у курсовій роботі. Усі питання плану повинні бути чітко і лаконічно сформульовані, мати органічний взаємозв'язок та відображати сутність проблеми. Зміни, які вносяться у зміст і структуру дослідження, рекомендується погоджувати із науковим керівником. Виконане дослідження повинно відповідати певним вимогам, що ставляться до наукових робіт.

У *вступі* слід розкрити актуальність обраної теми, її теоретичне і практичне значення на сучасному етапі розвитку педагогічного знання; визначити об'єкт і предмет дослідження; мету і завдання курсової роботи; охарактеризувати методи вивчення і вирішення проблеми, зазначити практичне значення дослідницької роботи.

У *основній частині* виділяються теоретичні та практичні розділи. У *теоретичних* – розкриваються наукові підходи до визначеної проблеми, висвітлюються основні теоретичні положення, подається тлумачення основних понять

дослідження на основі аналізу сучасних психолого-педагогічних джерел, а також формуються авторські висновки з окресленням перспектив подальших дослідницьких пошуків. У практичному розділі надається характеристика розробленої методики дослідження й результатів проведення експерименту; розробки навчально-методичних матеріалів, практичні рекомендації тощо.

Висновки до розділів розміщуються після кожного розділу роботи та зумовлюються її змістом. У *висновках до роботи* підводять підсумки виконаної роботи відповідно до поставлених завдань та окреслюють перспективи її подальшої розробки.

Бібліографія включає список використаних джерел. На використані наукові джерела, представлені в бібліографії, в тексті курсової роботи обов'язково здійснюється посилення. Уся наукова література подається в алфавітному порядку і має бути оформлена з урахуванням сучасних вимог до бібліографічного опису. Список використаних джерел має вміщувати переважно новітні видання.

У *додатки* включають плани роботи, методичні розробки, анкети, фотоматеріали тощо.

Загальні вимоги до оформлення тексту:

- рукопис курсової роботи повинен бути надрукованим або написаним на одній стороні стандартного аркуша паперу А4 (210×297) через 1,5 інтервали;
- кількість рядків на кожному аркуші складає не більше 30, а в рядку повинно бути до 60 знаків (враховуються пробіли між словами і розділові знаки);
- обсяг курсової роботи – 25-35 сторінок;
- текст друкується з абзацами;
- заголовки і підзаголовки відділяються від основного тексту зверху і знизу пробілом у три інтервали і друкуються рядковими літерами;
- кожен структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки;
- розмір полів на всіх аркушах повинен бути однаковим (зліва – 2,5 см, зверху – 2 см, знизу – 2 см, справа – 2 см);
- титульна сторінка оформляється чітким шрифтом чорного кольору і не містить рамок, інших елементів декору (додаток Д);
- на першій сторінці подається *зміст* роботи;

- використовуються літературні джерела останніх років (25-30 найменувань), представлені в фондах бібліотеки університету, наукових бібліотеках міста; якщо використовується інтернет-ресурс, вказується режим доступу до джерела);

- посилання на літературу в тексті роботи обов'язкове, із зазначенням сторінки;

Курсова робота виконується державною мовою.

У курсовому дослідженні доцільно використовувати *таблиці, графіки, формули* для наочного подання результатів експериментальної роботи. Графіки повинні бути виконані так, щоб наочно показати ті тенденції й залежності, про які йдеться в тексті роботи. Таблиці й графіки розміщують на тій сторінці, де про них уперше згадується, чи в додатку, вказавши в тексті.

У наукових роботах із педагогіки широко використовуються *цитати із психолого-педагогічних та історичних творів, державних документів* у галузі освіти для підтвердження власних положень і висновків. Текст цитати повинен точно відповідати джерелу (не можна виривати слова і речення із контексту). Цитування здійснюється за першоджерелом і лише в окремих випадках – із творів іншого автора. Якщо речення цитується не повністю, то замість пропущених слів на початку, в середині й у кінці цитати ставиться багатокрапка. Цитати, подані в середині основного тексту, беруться в лапки.

У дослідженнях із педагогіки велике місце займають *цифри, факти, документи*, які студент використовує для доказів, обґрунтування, аргументації своєї позиції, критики інших точок зору. У всіх випадках необхідно навести джерела використаних відомостей, тому в тексті, де згадуються вказані вище матеріали, ставиться знак виноски. Якщо бібліографічні посилання подаються в кінці курсової роботи, то в тексті в квадратних дужках ставиться номер джерела, під яким у списку літератури подається його назва, і сторінки, наприклад: [5, с.16] або [21, с.7-8].

Бібліографія в кінці роботи може бути подана відповідно до порядку посилань у тексті чи за алфавітом. У бібліографії вказуються усі використані джерела, а не тільки ті, які цитуються. Бібліографічні посилання ставляться внизу сторінки чи в кінці курсової роботи і повинні бути правильно оформлені

(додаток В). Посилання на архівні документи треба розпочинати з назви архіву, фонду, опису, номеру одиниці зберігання і сторінки. Зноски друкуються так само, як і текст, через 1,5 інтервали.

Оформлена відповідно до визначених вимог курсова робота подається на *перевірку* науковому керівнику за два тижні до зазначеного терміну захисту. Науковий керівник готує відгук на курсову роботу, в якому зазначає позитивні аспекти роботи і її недоліки.

З-поміж *типових недоліків* курсових робіт, як правило, виокремлюють:

- недостатнє використання сучасних психолого-педагогічних досліджень, як наслідок – неглибоке відображення теоретичних питань;
- недостатня ретельність у відтворенні посилань у тексті роботи;
- відсутність або недостатня достовірність результатів експериментальної роботи;
- недостатній зв'язок із педагогічною практикою;
- допущення помилок в оформленні дослідження;
- відсутність висновків або їх зв'язку з розділами чи поставленими завданнями тощо.

Якщо у рецензованій роботі відзначені суттєві недоліки, то вона до захисту не допускається. У такому випадку необхідно звернутися до наукового керівника, щоб одержати рекомендації для усунення виявлених недоліків. Доопрацьовану курсову роботу студент подає на повторне рецензування науковому керівникові з доданою першою рецензією. Студенти, роботи яких не допущені до захисту, отримують оцінку „незадовільно”.

Курсова робота, що відповідає вище зазначеним вимогам, допускається до захисту. За час, який залишився до захисту, необхідно ознайомитися з рецензією наукового керівника й усунути відзначені недоліки. Якщо попередня оцінка курсової роботи позитивна, то її не подають для повторного рецензування після усунення недоліків.

Захист курсових робіт проводиться в присутності комісії у складі не менше трьох викладачів кафедри педагогіки або суміжних дисциплін. На захисті мають право бути присутніми

представники деканату, громадських організацій та студенти інших курсів і спеціалізацій.

Процесуальна сторона захисту курсових робіт: голова комісії представляє студентам і присутнім членів комісії, оголошує тему курсової роботи, яка захищається, попередню оцінку і надає слово студенту – автору роботи.

Захист курсової роботи передбачає *виступ дослідника* (мета і завдання курсового дослідження, предмет, об'єкт, методи дослідження, основні положення проблеми, сформульовані висновки) та розгорнуту співбесіду з питань, що знайшли відображення і мають безпосереднє відношення до цієї проблеми. Для підвищення інтересу й активності студентів у обговоренні сучасних проблем навчання та виховання учнів захист курсових робіт може проводитися не в академічних, а в творчих науково-дослідних групах. Особливу увагу необхідно звернути на практичну частину роботи: отримані результати виконання дослідницького завдання або методичні розробки. Виступ завершується формулюванням висновків. Студенти, які виступили на науково-практичній конференції з доповіддю з досліджуваної проблеми, можуть звільнитися науковим керівником від офіційного захисту курсового дослідження.

Критеріями оцінювання науково-дослідницької роботи є:

- актуальність теми дослідження, обґрунтованість її вибору;
- самостійність у пошуку, вивченні наукової та методичної літератури з досліджуваної проблеми;
- критичний аналіз наукових джерел;
- розкриття різних суб'єктивних поглядів та власного ставлення до них;
- глибина теоретичного аналізу досліджуваної теми;
- адекватність обраних методів дослідження його меті;
- відповідність змісту роботи темі дослідження;
- грамотність у побудові педагогічного експерименту та інтерпретація отриманих даних;
- наявність конкретних висновків і пропозицій, їх узгодженість із завданнями дослідження;
- практична значущість курсової роботи;
- дотримання вимог щодо технічного та естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту.

Оцінювання курсової роботи здійснюється за національною та 100-бальною шкалою:

„відмінно” ставлять за повної відповідності визначеним критеріям роботи;

„добре” – за наявності незначних недоліків у виконанні теоретичних і практичних завдань роботи та її оформленні;

„задовільно” – за наявності істотних недоліків у виконанні теоретичної та практичної частини роботи, окремих недоліків у її оформленні;

„незадовільно” – за повної невідповідності вимог щодо обсягу, оформлення та викладу змісту роботи.

Курсове дослідження сприяє розширенню науково-теоретичного кругозору студента із обраної проблеми, вдосконалює уміння самостійного вивчення літератури та аналізу педагогічного досвіду, сприяє засвоєнню методики проведення психолого-педагогічного експерименту та формулювання висновків, пошуку шляхів вирішення проблеми та їх реалізації в практичній діяльності під час педагогічної практики, науковому та структурному оформленню дослідження.

2.2. Методика виконання кваліфікаційних робіт

Наступним рівнем наукових досліджень студентів є підготовка кваліфікаційних (бакалаврських та магістерських) робіт. *Дипломна бакалаврська робота* є підсумком навчальної та науково-практичної діяльності студента за період навчання у закладі вищої освіти. Це комплексна форма контролю досягнутого студентом освітнього ступеня.

Магістерська робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому проголошені для публічного захисту наукові положення є свідченням достатнього науково-теоретичного і науково-практичного рівня магістрантів, уміння творчо використовувати сучасні методи досліджень. У процесі виконання та оформлення магістерської роботи потрібно дотримуватися єдиних вимог.

До підготовки магістерських робіт ставляться ті ж вимоги, що й до бакалаврських, хоча за своїм змістом вони мають складати вищий етап наукових досліджень.

Кваліфікаційна робота виконується студентом самостійно, однак при консультуванні керівником. На початку роботи складається *план-графік* з означенням термінів опрацювання літератури, підготовки до експерименту, його проведення, аналізу отриманих результатів, упроваджень, написання.

Тема кваліфікаційної роботи має бути сформульована стисло і лаконічно, відповідати обраній спеціальності та суті вирішуваної наукової проблеми, вказувати на мету дослідження і його завершеність. При виборі теми дипломної роботи основними критеріями мають бути її актуальність, новизна і перспективність. При цьому слід врахувати рівень теоретичної та практичної підготовленості студента, коло його наукових інтересів, можливість виконання роботи під час навчання в університеті.

При написанні роботи слід обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичено матеріали або окремі результати. У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело робота не визнається як самостійно виконана і не допускається до захисту.

У роботі необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати дослідження, уникати загальних слів, бездоказових тверджень і повторів. При викладенні змісту роботи послуговуються спеціальною науковою термінологією, яка дозволяє відтворити логіку та зміст аналітичної роботи. Для викладення змісту, опису результатів, узагальнень здійсненої роботи, висновків використовують відповідні слова-маркери (додаток Г).

Дипломна робота має бути написана державною мовою. Роботу до захисту подають у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Структура роботи

Кваліфікаційна робота має вміщувати:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ (до 2 сторінок);

- основну частину, яка складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів;
- висновки (до розділів та до роботи);
- список використаних джерел;
- додатки.

Загальний обсяг роботи складає 50-70 сторінок. До загального обсягу роботи не входять додатки і список використаних джерел. Усі сторінки дипломної роботи нумеруються.

Етапи виконання дипломної роботи

- Вивчення стану проблеми, її актуальність.
- Обґрунтування і розробка алгоритму розв'язання завдань, вибір та опис методів вирішення проблеми.
- Організація і проведення експерименту.
- Опис та обговорення результатів експерименту.
- Аналіз і узагальнення результатів досліджень.
- Оформлення роботи.

Вимоги до змісту роботи

Зміст подають на початку роботи. Він вміщує назви усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, висновків до розділів, висновків до роботи, списку використаної літератури, додатків, та номери сторінок, з яких вони починаються. Приклад оформлення змісту роботи подано у додатку Ж.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за потреби). Якщо в роботі вживається специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування. Якщо спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення та інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження та

загальну характеристику роботи в рекомендованій послідовності:

- *актуальність теми* та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки обґрунтовують шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими варіантами розв'язання проблеми (наукового завдання);

- *мета і завдання* дослідження, які необхідно розв'язати для її досягнення;

- *об'єкт і предмет дослідження* як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента-дослідника, оскільки предмет дослідження визначає тему дипломної роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва;

- *методи* дослідження. Подається перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої мети. Найефективнішим є комплексне застосування методів, однак можливе використання кількох окремих методів дослідження. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів;

- *наукова новизна одержаних результатів* подається у вигляді короткої анотації нових наукових положень, розв'язань, запропонованих автором (уперше одержано, удосконалено, набуло подальшого розвитку);

- *практичне значення одержаних результатів* подається у вигляді відомостей про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання;

- *апробація результатів роботи* – вказується, на яких наукових конференціях та інших заходах оприлюднено результати дослідження, що включені до роботи;

- *публікації*. Вказується, в скількох статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій опубліковані результати роботи.

Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може

передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів дослідження. У кінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладенням отриманих наукових і практичних результатів, щоб позбавити висновки до роботи другорядних подробиць.

У розділах основної частини дипломної роботи подається:

- огляд наукової літератури з теми дослідження та обґрунтування обраного напрямку дослідження;
- викладення загальної методики та основних методів дослідження;
- опис експериментальної методики дослідження;
- зміст та результати упровадження формульованої методики дослідження;
- аналіз та узагальнення результатів досліджень.

Огляд літератури допомагає автору роботи окреслити основні етапи розвитку наукової думки за обраною проблемою. Стисло, критично аналізуючи роботи попередників, він повинен указати на ті питання, які залишилися невирішеними, визначити своє місце у розв'язанні проблеми.

У розділах основної частини, як правило, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, здійснюють аналіз базових понять дослідження, наводять методи розв'язання завдань і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методику проведення досліджень.

В основній частині також має бути викладено результати власних досліджень автора із зазначенням свого внеску в розроблення проблеми (нова термінологія, авторське визначення, по-новому представлено/використано практичний метод тощо). Дослідник подає оцінку повноті розкриття проблеми в наукових розробках, порівнює досягнення в розв'язанні проблеми вітчизняних та зарубіжних науковців, обґрунтовує потребу проведення досліджень у даній галузі або ж їх припинення.

У висновках відповідно до завдань має бути викладено найбільш значущі результати проведеного дослідження.

У список використаних джерел вносять усі роботи українських і зарубіжних авторів, згадані у тексті дипломної роботи. Назви використаних джерел слід розташовувати в списку за порядком посилань у тексті з їх наскрізною

нумерацією або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів чи заголовків, або в хронологічному порядку. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

У *додатки* доцільно включити додатковий матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи:

- формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції та методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач, які розроблені в процесі виконання роботи;
- конспекти уроків та виховних заходів;
- зміст тренінгових занять та інструкції щодо їх проведення;
- законодавчі акти та нормативні положення, які використовуються для реалізації завдань дослідження;
- ілюстрації допоміжного характеру тощо.

Правила оформлення роботи

Титульний аркуш роботи вміщує назву закладу вищої освіти, де вона виконана; прізвище, ім'я, по батькові автора; назву роботи; шифр і найменування спеціальності, з якої виконується кваліфікаційна, дипломна робота; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника (додаток Е).

Текст роботи друкують шрифтом чорного кольору на одному боці аркуша білого паперу форматом А4 (210х297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці.

Кількість примірників та обсяг роботи визначає випускова кафедра. Усі примірники мають бути ідентичними і засвідченими завідувачем кафедри.

У роботі *дотримуються полів таких розмірів*: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Дозволяється вписувати в текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні знаки чорнилом, тушшю, пастою чорного кольору.

Заголовки структурних частин дипломної роботи “ЗМІСТ”, “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами і розміщують у центрі сторінки. Заголовки підрозділів друкують

малими літерами жирним шрифтом (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком та текстом має становити 3-4 інтервали. Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки.

Нумерують роботу з першої сторінки, якою вважається титульний аркуш, однак номер на титульній сторінці не ставлять. Нумери сторінок ставлять у верхньому правому куті сторінки.

Рисунки і таблиці подають у роботі безпосередньо після першого згадування про них на цій же сторінці або наступній, якщо обсяг сторінки не дозволяє розмістити їх повністю або частково.

Рисунки і таблиці нумерують послідовно в межах кожного розділу основної частини й відповідно позначають: Рис. 1.1 (перший рисунок першого розділу), Рис. 2.2 (другий рисунок другого розділу)

Таблиці нумерують послідовно у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера (Наприклад, "Таблиця 1.1" (перша таблиця першого розділу)). При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку над перенесеною частиною угорі пишеться: "Продовження табл. 1.1".

Формули в роботі нумерують у межах розділу і позначають нумерацію відповідно до рисунків та таблиць.

Посилання на джерела, матеріали або окремі результати з проблем і питань дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, необхідну інформацію щодо нього; допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в дипломній роботі. При включенні до тексту цитати необхідно

вказати порядковий номер літературного джерела, за яким воно розташоване у списку літератури, а також номер сторінки. Наприклад; «... зміст цитати..." [15, с. 41].

Список використаних джерел нумерується арабськими цифрами. Описання використаного джерела подається мовою оригіналу (Додаток В). Опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю, без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв (і т, ін.). Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту.

Додатки вміщують після списку використаних джерел і розміщують їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Додаток позначається послідовно літерами алфавіту, за винятком Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Додаток повинен мати заголовок. Кожен додаток розміщується на новій сторінці.

РОЗДІЛ 3

ПІДГОТОВКА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ

3.1. Вимоги до доповіді під час захисту наукової роботи

Тривалість доповіді під час захисту для освітніх рівнів “бакалавра” та “магістра” визначається видом наукової роботи.

Таблиця 3.1

Рекомендована тривалість доповіді під час захисту наукової роботи

№ з/п	Освітній рівень	Вид наукової роботи	Тривалість доповіді
1.	"бакалавр"	курсова	7-10 хв.
		дипломна	10-12 хв.
2.	"магістр"	курсова	7-10 хв.
		дипломна	10-12 хв.

Доповідь виступу має бути чітко структурованою й висвітлювати найважливіші аспекти дослідницької роботи. Виступ вміщує тези основних положень дослідницької роботи і полягає в читанні попередньо підготовленого матеріалу. Виголошення доповіді потрібно грамотно інтонувати, здійснювати логічні наголоси.

Виступ має узгоджуватися із слайдами презентації чи схемами, таблицями, іншим ілюстративним матеріалом, який студент підготував до захисту.

Орієнтовна структура доповіді:

- 1) Виголошення теми дослідження, обґрунтування її актуальності та ступеня наукової розробки.
- 2) Формулювання наукового апарату дослідження.
- 3) Коротка характеристика розділів роботи.
- 4) Оголошення висновків до роботи.

Можливий інший варіант структури доповіді:

- 1) Оголошення теми дослідження, обґрунтування її актуальності та ступеня наукової розробки.
- 2) Формулювання наукового апарату дослідження.
- 3) Виголошення послідовно поставленого завдання й результату виконання цього завдання.

Зразок доповіді під час захисту дипломної роботи подано в додатку Ж.

3.2. Організація та захист курсової роботи

Захист курсової роботи має за мету перевірити рівень самостійності виконання роботи, тобто глибину розуміння студентом матеріалу теми, здатність обґрунтувати рекомендації та висновки, подані в роботі.

Захист *курс*ових *робіт* відбувається за встановленим графіком та проводиться перед студентами академічної групи й за участю керівника курсової роботи та членів комісії (на захист можуть бути запрошені викладачі кафедри та студенти інших груп).

Процедура захисту курсової роботи включає такі дії:

- 1) Доповідь студента про зміст виконаної роботи.
- 2) Запитання до виконавця роботи.
- 3) Відповіді студента на запитання.
- 4) Оголошення рецензії/відгуку наукового керівника або його виступ.
- 5) Відповіді студента на зауваження та побажання членів комісії із захисту, керівника та рецензента.
- 6) Рішення керівника курсової роботи щодо оцінки.

3.3. Підготовка та захист магістерської роботи

Працюючи над виконанням дослідницької роботи, студент зобов'язаний подавати керівникові на першу перевірку готовий матеріал частинами у встановлені терміни. Після того, як дослідницьку роботу завершено, оформлено, підписано виконавцем, починається збір документів, необхідних для підготовки її до прилюдного повідомлення або захисту. Науковий керівник готує відгук, у якому дає характеристику всіх розділів дослідницької роботи.

Кваліфікаційна робота має бути прорецензована незалежним фахівцем, який має науковий ступінь/відповідну кваліфікацію та працює в іншій установі.

Кваліфікаційна робота захищається студентами, які закінчують навчальний заклад, у присутності членів державної екзаменаційної комісії. До захисту допускаються студенти, які виконали усі вимоги навчального плану. Списки студентів, допущених до захисту, відгук керівника, рецензію фахівця, а також інші матеріали, що характеризують наукову і практичну цінність виконаної роботи (друковані статті за темою роботи, документи, які вказують на практичне застосування роботи, зразки матеріалів, виробів, довідка про впровадження практичних результатів роботи, довідка про унікальність роботи тощо) подаються в державну комісію.

Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні державної комісії за участю не менше половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії.

Прилюдний виступ обов'язково потребує підготовки письмового варіанта тексту. Це допомагає стисло та чітко викласти основні позиції проведеної роботи, що виноситься на захист, перевірити логічність пропонованих доведень, домогтися поліпшення мовного стилю усного повідомлення. Для цього корисно скласти доповідь.

Структура доповіді може бути різною, але її логіку доцільно побудувати за традиційною схемою. Наприклад, висвітлити такі питання: чому було обрано тему; мета дослідження; проблема пошуку; об'єкт, предмет, гіпотеза, завдання дослідження; методика дослідницької роботи; висновки, які вдалося зробити; характеристика новизни отриманих результатів; практична корисність.

Порядок захисту магістерської роботи

Студент готує до захисту доповідь та ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, діаграми, рисунки) (додаток З).

Тривалість доповіді не повинна перевищувати 10-12 хвилин, що еквівалентно 4–6 сторінкам машинописного тексту. Якщо доповідь затягнеться, це може призвести до порушення логіки викладення змісту роботи та цілісності враження від виконаного дослідження.

У разі використання слайдів мультимедійної презентації (додаток ІІ) треба переконатися у наявності проектора, екрана, можливості затемнення, доступних джерел електричного

струму, мультимедійної апаратури та пам'ятати про специфіку підготовки та застосування цього методу презентації.

Захист роботи розпочинається з доповіді, в якій студент має розкрити: актуальність теми; окреслити об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, зміст проведеної роботи та висновки.

Завершуючи доповідь, випускник має відзначити, які його розробки та висновки впроваджені практично або плануються до впровадження.

Після закінчення доповіді студентові ставлять запитання, на які він повинен дати обґрунтовану відповідь.

Виступ оцінюють не лише за критеріями змісту, але й за компетентністю виступаючого. Помилки, неточності в доповіді, нездатність відповісти на запитання слухачів можуть впливати на загальну оцінку роботи.

Критерії оцінювання магістерської роботи

Результати захисту кваліфікаційних робіт визначаються оцінками “відмінно”, “добре”, “задовільно” і “незадовільно”, які диференціюються за стобальною шкалою. У процесі визначення оцінки враховується низка важливих показників якості роботи:

Змістові аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методів дослідження та використання наукового апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки магістранта;

- володіння культурою презентації.

За результатами комплексного оцінювання змісту роботи та захисту магістрант може отримати відповідну оцінку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Критерії оцінювання дипломної роботи та захисту
магістранта**

Оцінка	Якісна характеристика
<i>відмінно</i>	робота є бездоганною: містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна й коротка, проголошена вільно, зі знанням справи.
<i>добре</i>	тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни нечітко подані, мають місце окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена вільно, оформлення роботи в межах вимог
<i>задовільно</i>	тема в основному розкрита, але мають місце недоліки змістового характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в другому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгуки містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом магістерської роботи

За результатами публічного захисту магістерської роботи на закритому засіданні екзаменаційна комісія більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зовнішнього рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання). Результати захисту оголошуються у цей же день після оформлення протоколів засідання екзаменаційної комісії.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О.Є. Методика навчання педагогічно обдарованих студентів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу // Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 330-355.
2. Бюлетень ВАК України. –2007. – № 6 (зміни – № 3, 2008).
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 304 с.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К.: Вінниця, 2008. – 278 с.
5. Гуревич Р.С. Як підготувати і захистити дипломну роботу? (для студ. пед. вищих навч. закл.) / Р.С. Гуревич, В.Д. Сидоренко, М.Ю. Кадемія. – Вінниця ТОВ «Планер», 2010 – 80 с.
6. Довідник здобувача наукового ступеня: Зб. норм. док. та інформ. матеріалів з питань атестат. наук. кадрів вищої кваліфікації / упоряд. Ю.І. Цеков; за ред. В.Д. Бондаренка. – [5-е вид., випр. і допов.]. – К. : Ред. «Бюл. Вищої атестат. коміс. України»: Вид-во «Толока», 2011. – 56 с.
7. ДСТУ ГОСТ 7.1–2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : чинний з 2007-07-01. – К: Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.
8. Єремеева В.М. Технологія вивчення теорії та методики виховання: Метод. посібник для викладачів та студентів вищ. пед. навч. закл. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 104 с.
9. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень: навч. посіб. для вищ. пед. навч. закл. – Чернігів, 2003. – 260 с.
10. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. В. Ковальчук. – К. : Слово, 2009. – 240 с.
11. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи / В. В. Кудіна, М. І. Соловей, Є. С. Спіцин. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К. : Ленвіт, 2007. – 194 с.
12. Мирончук Н.М. Підготовка майбутніх учителів до практичної виховної діяльності у процесі вивчення курсу „Теорія і методика виховної роботи” // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання : монографія / за ред.

проф. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 444 с.

13. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.

14. Музика О. Л. Курсові роботи з психології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Л.Музика. – Житомир, 2007. – 104 с.

15. Палеха Ю. І. Основи науково-дослідної роботи : навч. посібник / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. — К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 336 с.

16. Підлужна Г. В. Методичні рекомендації до написання курсових і магістерських робіт з методики навчання української мови. – Житомир: Волинь, 2014. – 116 с.

17. Практикум з педагогіки: навч. посібн. / за заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. – [3-тє вид., доп. і перероб.]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017.

18. Сидорчук Н.Г. До питання про організацію науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів / Сидорчук Н.Г. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. пр. у 2-х част. – Ч.-2./ редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – С. 408-413.

19. Сучасні проблеми освіти і виховання школярів” / за ред. Н.М. Мирончук. – Житомир, 2011. – 180 с.

20. Шквир О.Л. Опорно-інструктивні матеріали до написання та захисту курсових і дипломних робіт в умовах ступеневої освіти / О. Л. Шквир, Г. І. Дудчак – Хмельницький : ХГПА, 2012. – 39 с.

21. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навч. посібник / В. Є. Юринець. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаток А
Орієнтовна тематика курсових та дипломних робіт
з педагогіки та історії педагогіки

Загальні основи педагогіки

Педагогічна майстерність як складова професіоналізму вчителя.

Педагогічна творчість як умова становлення професійної майстерності.

Педагогічні здібності як підґрунтя розвитку педагогічної майстерності.

Формування мовленнєвої культури педагога-фахівця.

Педагогічна етика як феномен професійної культури вчителя.

Педагогічні конфлікти: специфіка, причини появи та способи попередження.

Засоби саморегуляції в діяльності педагога.

Гуманістична спрямованість особистості сучасного вчителя як складова педагогічної майстерності.

Наукова організація праці вчителя: сутнісні характеристики та практичні методи.

Планування як метод особистісної самоорганізації вчителя.

Професійно-педагогічне самовдосконалення особистості педагога.

Особистісно-професійна самоорганізація вчителя як шлях до удосконалення професійної діяльності.

Психологічні та педагогічні чинники збереження професійного здоров'я вчителя.

Педагогічна рефлексія як чинник успішності професійної діяльності вчителя.

Самодисципліна вчителя як важливий фактор організації педагогічної праці.

Розвиток самоврядування в класному колективі.

Формування психологічного клімату в учнівському колективі.

Особливості організації діяльності та спілкування в дитячому колективі.

Вплив колективу на формування вихованості учнів.

Традиції навчального закладу як засіб формування учнівського колективу.

Теорія виховання

Наукові основи особистісно-орієнтованого навчання й виховання учнів.

Використання засобів народної педагогіки у вихованні школярів.

Виховний ідеал українського народу і його роль в національному вихованні дітей.

Українські народні казки і легенди, їх роль у вихованні дітей.

Народні трудові традиції як фактор виховання підростаючої особистості.

Шляхи гуманізації навчально-виховного процесу в національній системі освіти школярів.

Реалізація етичних принципів українського народу в моральному вихованні дітей.

Виховання культури спілкування школярів.

Моральний ідеал і його роль у вихованні школярів.

Виховний ідеал українського народу і його роль в національному вихованні дітей.

Українські народні казки і легенди, їх роль у вихованні дітей.

Народні трудові традиції як фактор виховання підростаючої особистості.

Реалізація етичних принципів українського народу в моральному вихованні дітей.

Виховання культури спілкування школярів.

Моральний ідеал і його роль у вихованні школярів.

Педагогічні умови попередження важковиховуваності дітей.

Формування ціннісного ставлення учнів до природи у навчальній (позанавчальній) діяльності.

Сучасні підходи до організації економічного виховання школярів.

Виховна діяльність школи з формування правової свідомості учнів.

Виховна діяльність педагогічного колективу з формування у школярів моральних цінностей.

Педагогічні умови формування здоров'язбереження у школярів.

Організація виховної роботи з формування мотивації до

здорового способу життя учнів.

Етнопедагогічні засади трудового виховання дітей у сім'ї.

Психолого-педагогічні основи профорієнтаційної роботи у школі.

Організація педагогічної просвіти батьків.

Організаційно-педагогічні аспекти взаємодії школи і сім'ї у вихованні дітей.

Реалізація класним керівником превентивної виховної функції.

Превентивна педагогічна діяльність як засіб протидії формуванню в учнів шкідливих звичок.

Форми і методи педагогічної підтримки учня в розвитку його індивідуальності.

Завдання та зміст правового виховання школярів.

Методика вивчення мотивів дій (вчинків) неповнолітніх правопорушників.

Правове виховання учнів у системі роботи класного керівника.

Роль гри в правовому вихованні молодших школярів.

Форми розвитку правових знань в учнів основної (старшої) школи.

Гендерне виховання в системі роботи класного керівника.

Взаємодія школи та сім'ї з морально-статевого виховання учнів.

Взаємозв'язок екологічного і естетичного виховання школярів у навчально-виховному процесі.

Екологічне виховання дітей в Павлиській середній школі (В.О.Сухомлинський).

Формування відповідального ставлення школярів до природи.

Взаємозв'язок морального і естетичного виховання учнів.

Естетична культура старших школярів і шляхи її формування.

Естетичне виховання дітей у досвіді роботи А.С.Макаренка.

Національні традиції і їх роль в естетичному вихованні.

Реалізація виховного потенціалу народного мистецтва в естетичному вихованні школярів.

Роль дитячої творчості в естетичному вихованні школярів.

Формування естетичної культури школярів засобами художньої самодіяльності.

Формування морально-естетичного ідеалу підлітків засобами мистецтва.

Виховання естетичної культури учнів на уроках / у позаурочній діяльності.

Трудове виховання учнів на уроках/ у позаурочній діяльності.

Виховання розумової культури учнів на уроках/у позаурочній діяльності.

Розвиток соціальної активності школярів засобами громадських доручень.

Громадські доручення як метод формування активної життєвої позиції школярів.

Педагогічні умови співпраці вчителя й учнів в активізації їх громадської позиції.

Виховання відповідального ставлення учнів до навчальних обов'язків.

Педагогічні умови організації дискусії як засоби формування самостійності думок школярів.

Стиль педагогічного спілкування як чинник розвитку особистості учня.

Педагогічна діагностика в роботі класного керівника.

Розвиток нетрадиційних форм організації виховання у сучасній загальноосвітній школі.

Проблема розумового виховання школяра у системі виховної роботи класного керівника.

Шляхи підвищення ефективності розумового виховання учнів.

Шляхи, форми, засоби формування пізнавального інтересу в процесі розумового виховання школяра.

Роль професійної діагностики у виборі напряму професійної діяльності учнів.

Професійна орієнтація школярів у системі роботи класного керівника і шляхи підвищення її ефективності.

Спільна робота школи і сім'ї з професійного самовизначення учнів.

Виховання економічної культури дітей у сім'ї.

Економічне виховання учнів у системі роботи класного керівника.

Формування економічних знань у процесі вивчення природничих дисциплін.

Шляхи і засоби економічної освіти учнів у процесі вивчення математики.

Фізичне виховання дітей у козацькій педагогіці.

Позакласна робота з фізичного виховання школярів.

Індивідуальний та диференційований підходи у роботі класного керівника.

Педагогічні основи виховання молоді в діяльності дитячих та юнацьких об'єднань (спілок).

Теорія навчання

Дидактичні ігри як метод навчання на уроці біології/хімії.

Реалізація міжпредметних зв'язків як умова формування наукового світогляду.

Досвід організації індивідуальної форми навчання у сучасній школі.

Характеристика сучасних форм і методів контролю навчальних досягнень учнів.

Аналіз передового педагогічного досвіду з навчання і виховання учнів/студентів.

Значення позакласної роботи у підвищенні інтересу учнів до вивчення (предмету за фахом).

Розвиток нетрадиційних форм організації навчання у сучасній загальноосвітній школі.

Характеристика сучасних технологій навчання (за вибором) та їх впровадження у практику сучасної школи.

Сутність та шляхи впровадження особистісно-орієнтованого навчання в практику загальної середньої школи.

Виховні можливості навчальних предметів (вказати з якого фаху).

Напрями роботи з учнями позашкільних навчально-виховних закладів в Україні.

Проблеми навчання обдарованих дітей.

Неуспішність учнів і шляхи її подолання.

Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Формування нового мислення школярів на уроках (вказати предмет).

Формування інтелектуальних здібностей учнів засобами позакласної роботи з (вказати предмет).

Формування пізнавальних інтересів учнів засобами предметних тижнів.

Вплив стилю педагогічного спілкування вчителя на ефективність навчальної діяльності учнів.

Індивідуальний підхід до невстигаючих школярів як засіб підвищення якості знань учнів з (вказати предмет).

Самостійна робота учнів з навчального предмету (вказати предмет) як засіб формування пізнавальної активності.

Міжпредметні зв'язки при викладанні навчального предмету (вказати предмет) як засіб формування в учнів системних знань.

Застосування аудіовізуальних засобів на уроках (вказати предмет) у формуванні пізнавального інтересу учнів.

Формування пізнавальної активності учнів при використанні ТЗН на уроках (вказати предмет).

Дидактичні умови активізації навчання школярів на уроках (вказати предмет).

Діалогічне навчання на уроці (вказати предмет) як засіб активізації пізнавальної діяльності школярів.

Формування у педагогічно запущених підлітків пізнавальної активності засобами нестандартних форм навчання.

Формування національної культури школярів на уроках (вказати предмет).

Формування національної культури школярів у позакласній роботі (вказати предмет).

Імітаційно-ігрові форми навчання як засіб підвищення пізнавального інтересу учнів на уроках (вказати предмет).

Активні методи навчання на уроках (вказати предмет) як засіб формування пізнавальних інтересів школярів.

Ділова гра як ефективний засіб підвищення якості знань учнів на уроках (вказати предмет).

Формування моральної культури особистості учнів засобами особистісно-орієнтованого навчання на уроках (вказати предмет).

Ділова гра як засіб формування пізнавальної активності учнів на уроках (вказати предмет).

Педагогічна взаємодія вчителя та учнів як засіб формування творчих здібностей учнів на уроках (вказати предмет).

Дидактичні умови формування творчих здібностей учнів на уроках (вказати предмет).

Діалогічне навчання на уроках (вказати предмет) як засіб формування комунікативних здібностей учнів.

Проблемне навчання на уроках (вказати предмет) як засіб формування пізнавальних інтересів учнів.

Інтегроване навчання на уроках (вказати предмет) як засіб розширення кругозору учнів.

Формування пізнавальної активності учнів 5-х класів (вік за вибором студента) класів при вивченні географії (вибір предмету визначається профілем факультету, на якому вчиться студент).

Предметні гуртки з (вказати предмет) як засіб формування творчих здібностей учнів.

Формування пізнавальної самостійності учнів засобами ігрових методів на уроках.

Формування пізнавальних інтересів учнів у процесі вивчення шкільних предметів.

Нестандартні уроки як засіб підвищення якості знань учнів з предметів гуманітарного (природничого або математичного) циклу.

Дидактичні умови формування позитивної мотивації учіння на уроках (назвати предмет).

Комунікативні ситуації на уроках як засіб розвитку культури мовлення учнів.

Творчі завдання як засіб активізації діяльності учнів при вивченні предмету (відповідно до профілю факультету).

Індивідуальні завдання як засіб підвищення міцності знань учнів.

Різноманітність активних форм організації уроку як засіб розширення наукового кругозору учнів.

Рольова гра як засіб активізації пізнавальних дій учнів на уроках.

Семінар як форма навчання учнів умінням роботи з різними

джерелами інформації.

Дидактичні ігри як засіб підвищення якості знань учнів.

Формування творчих здібностей учнів засобами активних методів навчання.

Міжпредметні зв'язки як засіб формування наукових понять в учнів у процесі вивчення ними шкільних дисциплін (відповідно до профілю факультету).

Проблемні ситуації і їх можливості у формуванні нестандартного підходу учнів у розв'язанні навчальних завдань.

Формування естетичних інтересів учнів при вивченні шкільних предметів (відповідно до профілю факультету).

Формування культури мови засобами навчального діалогу.

Педагогічні умови ефективної взаємодії вчителя та учнів на уроці.

Активізація навчальної діяльності учнів засобами нетрадиційних методів на уроці.

Проблемне навчання як чинник розвитку творчих здібностей учнів.

Моделювання проблемних ситуацій уроку як засіб розвитку творчої уяви учнів.

Формування творчої активності учнів засобами інноваційних технологій.

Формування толерантності учнів у ході використання ігрових технологій на уроках.

Індивідуальний підхід до навчання як засіб підвищення якості знань учнів.

Педагогічні умови використання навчального діалогу на уроках.

Педагогічні умови застосування ТЗН як способу забезпечення міцності знань учнів з предмету.

Дидактичні умови підвищення якості знань учнів засобами урізноманітнення видів самостійної роботи з книгою.

Інтегрований урок як засіб підвищення якості знань учнів.

Формування світоглядних уявлень старшокласників засобами інтегрованих уроків.

Емоційний чинник як засіб формування позитивного ставлення учнів до навчання.

Ціннісно-сміслова спрямованість уроку як спосіб формування особистісної позиції учня.

Школознавство

Методична робота школи як засіб активізації педагогічної позиції вчителя.

Форми методичної роботи з учителями з закладі освіти.

Педагогічні пошуки вчителів-новаторів 80-х років.

Нетрадиційні форми методичної роботи з учителями.

Роль та управлінські функції директора (заступників) школи.

Типи та специфіка діяльності закладів загальної середньої освіти.

Історія педагогіки

Роль учителя в педагогічній системі К.Д. Ушинського.

Зародження і розвиток українського родинного виховання.

Школа й педагогічна думка України в епоху українського національного відродження XVI—XVIII століть.

Освітня діяльність і педагогічні погляди Г. Сковороди.

Розвиток школи й педагогічної думки на Волині.

Педагогічна і літературна спадщина А.С. Макаренка.

Реалізація ідей В.О. Сухомлинського у сьогоденні.

Методи роботи В.О. Сухомлинського з розумового виховання учнів.

Історія становлення та розвитку дитячого і молодіжного руху в Україні.

Витоки та розвиток гуманістичних ідей в педагогіці України.

Розвиток школи і педагогічної думки України за часів Київської Русі.

Школа, освіта і педагогічна думка України в епоху культурного відродження (XVI—XVIII ст.).

Педагогічна думка та шкільництво в Україні в умовах національно-просвітницького руху XIX – поч. XX ст.

Ідеал учителя у спадщині педагогів-класиків.

Педагогічні концепції сучасної зарубіжної школи (за вибором).

Проблема організації навчального процесу в працях педагога (за вибором).

Проблема самовдосконалення особистості в працях К.Д.Ушинського.

Підготовка вихователя до керівництва ігровою діяльністю

дітей за поглядами К.Д. Ушинського.

Ідеї вальдорфської педагогіки та їх використання в практичній діяльності сучасних закладів освіти.

Організація навчання і виховання в Острозькій школі-академії.

Основні засади виховної системи Януша Корчака.

Історико-краєзнавчий підхід в екологічній освіті школярів.

Орієнтовна тематика курсових та дипломних робіт з педагогіки вищої школи

Педагогічне моделювання як засіб організації навчально-виховного процесу у вищій школі.

Організаційно-педагогічні умови використання методу проектів у підготовці майбутніх фахівців (вказати яких).

Професійна самоорганізація як засіб ефективності педагогічної діяльності викладача.

Організаційно-діяльнісна гра як засіб підготовки студентів до професійної діяльності.

Наукова організація праці викладача вищої школи.

Психолого-педагогічні чинники збереження професійного здоров'я викладача вищої школи.

Професійно-педагогічне самовдосконалення особистості викладача вищої школи.

Самоорганізація викладачем предметно-просторових та часових ресурсів.

Професійні деструкції в педагогічній діяльності викладача вищої школи.

Самомотивація як засіб збереження професійного здоров'я викладача.

Постановка цілі як складова самоорганізації професійної діяльності викладача.

Професійний саморозвиток викладача вищої школи.

Психолого-педагогічні умови адаптації студентів-першокурсників.

Інноваційні підходи до професійної підготовки фахівців.

Розвиток мотивації до професійної діяльності студентів закладів вищої освіти.

Позааудиторна самостійна робота як засіб розвитку пізнавальної діяльності студентів.

Інтерактивні технології в процесі навчання студентів у закладі вищої освіти.

Інформаційні технології у навчальному процесі вищого навчального закладу.

Формування готовності майбутнього викладача закладу вищої освіти до педагогічного моделювання.

Формування у майбутніх викладачів умінь професійної самоорганізації.

Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів засобами проектних технологій.

Формування готовності майбутнього вчителя історії до роботи в умовах інноваційного освітнього середовища.

Психолого-педагогічні умови формування педагогічної культури майбутнього викладача ВНЗ у навчально-виховному процесі.

Педагогічні умови формування національної свідомості студентів коледжів.

Науково-дослідницька робота студентів як чинник підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до творчої самореалізації.

Розвиток професійної діяльності викладача ВНЗ медичного профілю.

Шляхи подолання професійного вигорання у викладача ВНЗ на засадах рекреаційного підходу.

Розвиток ІКТ-мобільності викладача вищого закладу.

Додаток Б

Зразок заяви для затвердження теми дипломної роботи

Завідувачу кафедри педагогіки
Житомирського державного
університету імені Івана Франка
професору Антоновій Олені Євгеніївні
студентки ____ групи
денної/заочної форми навчання
спеціальності _____
ННІ педагогіки

прізвище, ім'я, по батькові

Заява

Прошу затвердити тему моєї дипломної роботи _____

(тема роботи)

та призначити науковим керівником _____

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Дата

Підпис

Додаток В

Вимоги до бібліографічного опису використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Антологія педагогічної мисли Української ССР / [сост. Н. П. Калениченко]. – М.: Педагогіка, 1988. – 640 с. 2. Мирончук Н.М. Культура міжособистісних взаємин старших підлітків: теоретичні та методичні основи формування: монографія / Мирончук Н.М. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 184 с.
Два автори	Падалка О.С. Дидактико-технологічна підготовка магістрів: теоретичний аспект: [монографія] / О.С. Падалка, А.С. Нісімчук. – Луцьк: Вид-во “Волинська обл. друкарня”, 2004. – Кн. 1. – 170 с.
Три автори	1. Бродовська В.Й. Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів: словник / Бродовська В.Й., Грушевський В.О., Патрик І.П. – К.: ВД “Професіонал”, 2007. – 512 с.
Чотири автори	Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін та ін.]; за ред. З.Н. Курлянд. – К.: Знання, 2012. – 390 с.
П'ять і більше авторів	Формування здорового способу життя молоді: навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко та ін.]. – К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с.
Без автора	Синергетика економічних систем: навч. посіб. / [Грабар І.Г., Ходаківський Є.І., Вознюк О.В. та ін.]. – Житомир, 2003. – 244 с.
Багатотомний документ	Реабілітовані історією. Житомирська область: [у 7 т.]. – Житомир: Полісся, 2006. – (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією": у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	(голова) [та ін.]). – Кн. 1. / [обл.. редкол. : Синівська І. М. (голова) та ін.]. – 2006. – 721 с.
Матеріали конференцій, з'їздів, збірники наукових праць	<p>1. Теорія і практика організації та самоорганізації суб'єктів освітньої діяльності в розвивально-виховному середовищі навчального закладу: зб. наук. праць / за ред. доц. Н.М.Мирончук. – Житомир: ФОП Левковець Н.М., 2017. – 88 с.</p> <p>2. Митець – культура – виміри часу: Міжнародні наукові читання 2017 року в Музеї Бориса Лятошинського в Житомирі : зб. статей / ред.-упоряд. І.Є.Копоть. – Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2017. – 360 с.</p> <p>3. Сучасні проблеми розробки і впровадження системи моніторингу якості освітньо-виховного процесу: теоретичні основи, досвід, перспективи: тези Всеукраїнськ. науково-практичн. конф. (КЗ "Житомирський обласний ліцей-інтернат для обдарованих дітей Житомирської обл. ради, 30 березня 2016 року") / за заг. ред. Корінної Л.В. – Житомир, 2016. – 68 с.</p>
Словники	1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ століття") : затвердж. постановою Кабінету Міністрів України № 896 від 03.11.1993 р.</p> <p>2. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 р. [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18</p> <p>3. Національна рамка кваліфікацій / Постанова Кабінету Міністрів України № 1341 від 23 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua</p>
Стандарти	Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – [Чинний від 2007-07-01]. – К. : Держстандарт України, 2007. – (Національний стандарт України).
Бібліографічні покажчики	В. О. Сухомлинський. Біобібліографія: 2001 – 2008 рр. / АПН України; Українська асоціація Василя Сухомлинського; Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського / упор. Л. М. Заліток, наук. ред. П. І. Рогова, наук. консультант О.В.Сухомлинська, бібліогр. ред. Л.О. Пономаренко. – К., 2008. – 196 с.
Дисертації	Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Світлана Сергіївна Вітвицька. – Житомир, 2011. – 598 с.
Автореферати дисертацій	Павелків К.М. Формування рефлексивної культури у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Павелків К. М. – Одеса, 2011. – 20 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>1. МIRONЧУК Н. М. Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності / МIRONЧУК Н.М. // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технол. і змісту освіти МОН України. – Київ, 2013. – Вип. 79. – С. 82-85.</p> <p>2. Квас В. М. Психолого-педагогічний супровід як умова модернізації самостійної роботи студентів / Квас В. М. // Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”. – 2011. – Вип. 206. – С. 64–68.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Електронні ресурси	<p>1. Федоров А. О. Про деякі елементи діагностики ефективності роботи викладача у вузі [Електронний ресурс] / Федоров А. О., Пенюк В. О. – Режим доступу: http://int-konf.org/konf022015/1008-k-h-n-docent-fedorov-a-o-penyuk-v-o-pro-deyak-elementi-dagnostiki-efektivnost-roboti-vikladacha-u-vuz.html</p> <p>2. Сучасна українська освіта в контексті перспектив світового розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.google.com.ua/search?sourceid=chrome&ie=UTF-8&q</p>

Додаток Г
**Слова-маркери для викладення змісту, опису результатів,
висновків дослідницької роботи**

Акцентовано (<i>увагу на</i>)	Зафіксовано
Апробовано <i>підхід</i>	Здійснено
Аргументовано, що	Знайдено
Вдосконалено	Зосереджено увагу
Вивчено <i>вплив</i>	Зроблено висновок
Виділено <i>операції</i>	З'ясовано
Визначено <i>методику, перспективи, шляхи, складові, умови, орієнтацію...</i>	Модифіковано
Викладено <i>заходи, аспекти, авторську інтерпретацію, схему, методику...</i>	На основі аналізу
Виконано <i>порівняльний аналіз</i>	На конкретних прикладах На основі узагальнення
Використано <i>документи, акти...</i>	На підставі теоретико-емпіричних досліджень проаналізовано
Вирішено <i>проблему</i>	Наведено
Висвітлено <i>питання, проблеми, досвід, роль...</i>	Надано оцінку
Висновки дослідження <i>про можна використовувати у ... при...</i>	Обговорено <i>необхідність, неможливість, принципи роботи</i>
Висунуто <i>пропозиції</i>	Обрано метод
Виходячи з цього,	Обумовлено
Виявлено <i>чинники</i>	Представлено
Відмічено	Продемонстровано
Віднайдено <i>матеріали</i>	Прослідковано
Відображено	Простежено <i>проблеми, методи...</i>
Впродовж	Реалізовано <i>методику</i>
Враховано	Рекомендовано
Встановлено <i>можливість</i>	Оцінено
Визначено <i>критерії...</i>	Розглянуто <i>особливості,</i>

	<i>підходи...</i>
Доведено <i>ефективність...</i>	Розкрито <i>зміст, сутність поняття...</i>
Дозволено	Розроблено
Досліджено <i>вплив, властивості</i>	Синтезовано
Досягнуто	Систематизовано
За результатами спостережень	Створено
Задokumentовано	Сформовано
Залежно	У ході експерименту обґрунтовано
Запропоновано <i>заходи щодо...</i>	Установлено <i>тенденції</i>
	Уточнено <i>сутність поняття</i>

Додаток Д
Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кафедра педагогіки

САМООРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛЯ

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
напряму підготовки _____
спеціальності _____

(прізвище та ініціали)

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Члени комісії:

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Житомир – 2018 рік

Додаток Е
Зразок оформлення титульного аркуша магістерської роботи

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня “магістр”
“ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ
МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ”

Виконала: студентка 7 курсу, групи 72
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 011 “Науки про освіту”
Засухіна Іванна Сергіївна

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Мирончук Наталія Миколаївна

Рецензент:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бойчук Ірина Дмитрівна

“Допущено до захисту”
Завідувач кафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор

Антонова О. Є.

протокол № ____ від _____ 2018 року

Житомир – 2018

Додаток Ж
Приклад оформлення змісту наукової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ.....	7
1.1. Аналіз основних понять дослідження.....	12
1.2. Специфіка фахової підготовки студентів медичного коледжу.....	26
1.3. Сутність та змістова характеристика структурних компонентів емпатійної культури.....	39
Висновки до першого розділу.....	
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	43
2.1. Вивчення стану сформованості емпатійної культури студентів медичного коледжу.....	49
2.2. Методика формування емпатійної культури студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки.....	52
2.3. Сутнісний потенціал навчальної дисципліни “Медсестринська справа” у формуванні емпатійної культури студентів медичного коледжу.....	57
Висновки до другого розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ.....	

Додаток 3
Орієнтовний зміст доповіді студента під час захисту
дипломної роботи

Шановні члени екзаменаційної комісії, шановні присутні!

Вашій увазі пропонуються основні результати магістерського дослідження з теми **“Формування емпатійної культури студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки”**.

Актуальність обраної теми визначається тим, що професійна діяльність майбутнього медичного працівника вимагає від нього, крім спеціальних знань і досвіду, сформованості таких моральних якостей, як душевність, чуйність, уважність, комунікабельність, тактовність, великодушність, взаємодопомога, взаємоповага, терпимість, витримка, а також співчуття і співпереживання, тобто відповідного рівня сформованості емпатійної культури.

Основна мета формування емпатійної культури у майбутніх медиків визначена як забезпечення потенційної активності майбутніх медиків, їх готовності й прагнення до здійснення продуктивної пізнавальної діяльності, озброєння сукупністю знань, умінь, навичок і досвіду емпатійної поведінки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати сутнісні ознаки емпатійної культури майбутнього медика та описати зміст і методику її формування у майбутніх медичних працівників.

Об’єкт дослідження – процес формування емпатійної культури майбутнього медичного працівника у професійній підготовці.

Предметом дослідження є зміст та методика формування емпатійної культури у майбутніх медичних працівників.

Для досягнення поставленої мети було визначено чотири дослідницьких завдання.

Перше завдання передбачало аналіз наукової літератури для розкриття сутності поняття “емпатія”.

Аналіз наукових праць дає підстави стверджувати, що емпатійна культура – це інтегрована якість особистості, яка проявляється в здатності емоційно відгукуватися на

переживання студента, розпізнавати їх думки і почуття, піддавати рефлексії дії й поведінку, осмислювати їх і вже відповідно до цього будувати свої відносини зі студентами, заздалегідь передбачаючи їх точку зору.

У результаті аналізу базових понять дослідження *емпатійна культура студента медичного коледжу* тлумачиться як особистісна якість, що передбачає наявність комплексу емпатійних знань, умінь і навичок, спрямованих на виявлення співчуття, співпереживання в умовах його майбутньої професійної діяльності.

Друге завдання роботи передбачало з'ясувати сутність та визначити структуру емпатійної культури майбутнього медичного працівника.

На основі аналізу наукових джерел нами визначено такі компоненти структури емпатійної культури студентів медичного коледжу:

мотиваційно-ціннісний, у межах якого формується позитивна мотивація майбутнього медичного працівника до розвитку власної емпатійної культури як складової загальної професійної культури;

когнітивний, який передбачає набуття необхідних знань про емпатію та її значення в професійній діяльності медичного працівника;

практико-діяльнісний, який визначається комплексом відповідних умінь і навичок, що реалізуються в професійній діяльності: використання відповідних знань під час спілкування з пацієнтом у процесі фахової підготовки; вміння виявляти емпатію; реалізовувати й аналізувати власну професійну діяльність; здатність до спілкування, самоосвіти, професійного саморозвитку і самовдосконалення.

Відповідно до визначеної структури емпатійної культури майбутніх медичних працівників обґрунтовано такі критерії її виявлення:

мотиваційний, який представлений такими показниками як сформованість професійної мотивації, ціннісне ставлення до майбутньої професії, прагнення до самовдосконалення, здобуття нових професійних знань, умінь і навичок;

пізнавальний, що виражається глибиною оволодіння теоретико-методологічними знаннями щодо професійної

культури медичного працівника, усвідомленням суспільної значущості професійної діяльності;

діяльнісний, що характеризується такими показниками – прояв емпатії як особистісної риси, рефлексія значення емпатії й емпатійної культури у професійній діяльності, комунікативна компетентність.

Третє завдання передбачало характеристику вимог до професійної діяльності та особистості майбутнього медичного працівника.

Вивчення наукової літератури дозволило встановити, що однією з найважливіших складових особистості молодого медичного спеціаліста є внутрішня потреба допомогти хворим, немічним, а також їх родичам і близьким. Без наявності цієї внутрішньої потреби він не стане духівником, учителем і цілителем, а у кращому випадку буде “людиною у футлярі”, “живим роботом”, що автоматично виконує призначення і вказівки лікаря.

Якісне й осмислене виконання молодим медичним спеціалістом своїх професійних обов’язків передбачає високий професіоналізм, складовими частинами якого є глибокі знання, вміння і володіння практичними навичками.

Високий професіоналізм молодого медичного спеціаліста органічно включає в себе дисциплінованість і організованість. Саме такі якості особистості, як дисциплінованість і організованість допомагають молодому медичному спеціалісту впоратись із своїми обов’язками.

Четверте завдання передбачало опис змісту та методики формування емпатійної культури у студентів медичного коледжу.

На основі аналізу науково-методичних праць нами визначено компоненти, критерії та показники сформованості емпатійної культури майбутніх медичних працівників та обрано методики й методи для вивчення цієї інтегративної характеристики.

З метою виявлення рівня емпатійності студентів було проведено дослідження, застосовано тест-опитувальник “Дослідження рівня емпатії”, яке проводилося на базі Новоград–Волинського медичного коледжу. В опитуванні взяло участь 67 студентів першого та четвертого курсів.

На слайді подано узагальнені результати дослідження рівня сформованості емпатії студентів медичного коледжу.

Студенти I курсу показали високий рівень емпатії, тоді як студенти IV курсу продемонстрували середній. Проте обидва результати є свідченням того, що у майбутніх медичних працівників розвинута така важлива індивідуально-психологічна риса, як емпатія. Дозволимо собі припущення, що кількісний показник на I курсі перейшов у якісний на IV курсі. Тобто, студенти-випускники вже знають та вміють, що потрібно робити зі своєю здатністю до співчуття та співпереживання, набуваючи при цьому справжнього професіоналізму фахівця-медика.

Дякую за увагу!

Додаток И
Орієнтовний зразок презентації доповіді під час
захисту дипломної роботи

Тема магістерського дослідження:

**«Формування
емпатійної культури
студентів медичного
коледжу в процесі
фахової підготовки»**

Завдання 1

Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування емпатійної культури

Емпатійна культура студента медичного коледжу – інтегроване особистісне утворення, що передбачає наявність комплексу емпатійних знань, умінь і навичок, спрямованих на виявлення співчуття, співпереживання в умовах його майбутньої професійної діяльності.

Завдання 2

З'ясувати сутність та визначити структуру емпатійної культури майбутнього медичного працівника

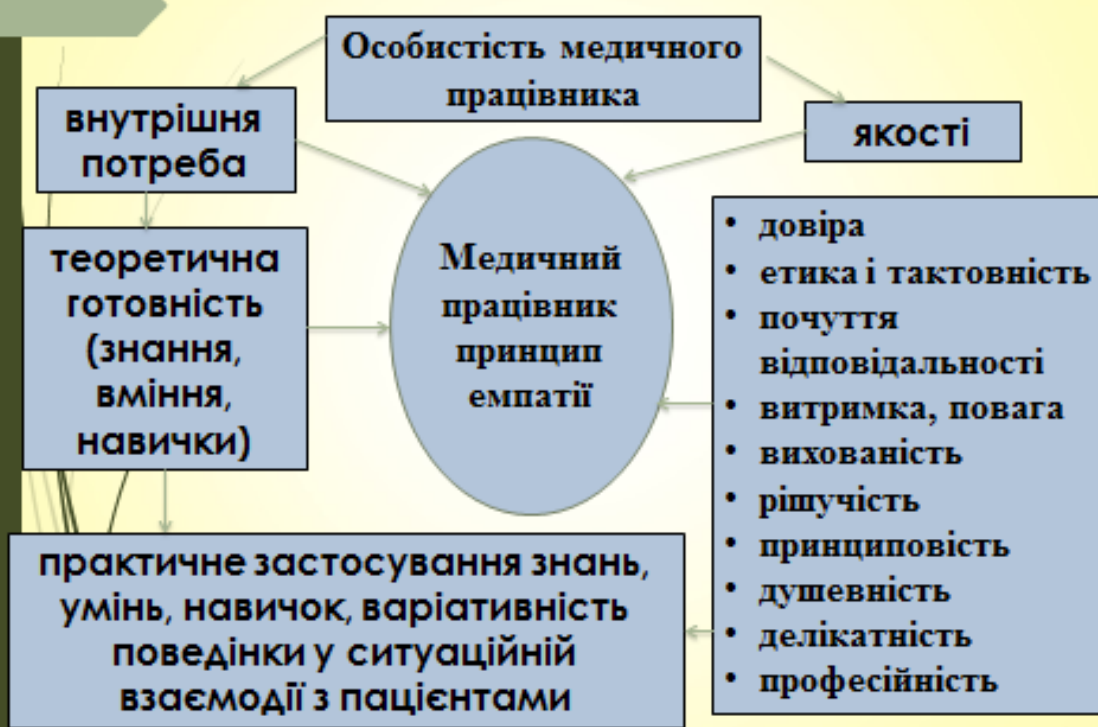

Завдання 3

**Охарактеризувати вимоги
до професійної діяльності
та особистості
майбутнього медичного
працівника**

МОДЕЛЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Завдання 4

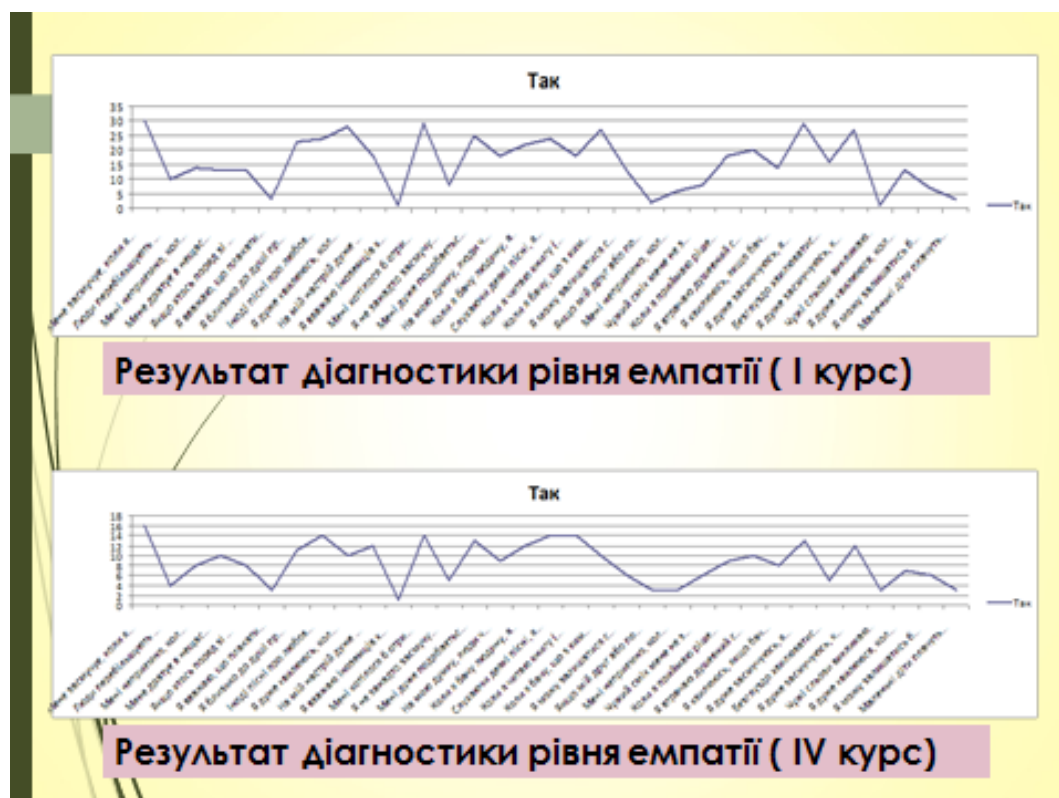
**Описати зміст та
методику формування
емпатійної культури у
студентів медичного
коледжу**

Критерії та показники сформованості емпатійної культури майбутніх медичних

працівників

Компоненти	Критерії	Показники	Методика, методи
мотиваційно- ціннісний	мотиваційний	-прагнення допомогти іншим	тест-опитувальник О.А. Мірошніченко; методика В. Бойка;
когнітивний	пізнавальний	-знання сутності процесів емпатії; -емпатійного слухання	
практично- діяльнісний	діяльнісний	-ідентифікація; -уміння слухати; -почуття присутності; -виявлення турботи.	аналіз розгорнутих відповідей студентів; спостереження

РЕЗУЛЬТАТИ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ЕМПАТІЇ

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**

[illegible]

Навчальне видання

Антонова Олена Євгеніївна

Єремєєва Віра Модестівна

Мирончук Наталія Миколаївна

**МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
СТУДЕНТІВ**

Методичний посібник